

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Комисия за енергийно
и водно регулиране

Вх. № / 2023 г.

ДО
ДОЦ. Д-Р ИВАН Н. ИВАНОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ЗА ЕНЕРГИЙНО
И ВОДНО РЕГУЛИРАНЕ

ДОКЛАД

от

дирекция „Електроенергетика и топлоенергетика“ и
дирекция „Правна“

Относно: *определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия*

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 от Закона за енергетиката (ЗЕ) Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР, Комисията) определя ежегодно пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия. В тази връзка със Заповед № З-Е-368 от 26.10.2021 г. на председателя на КЕВР е сформирана работна група.

Предвид горното и след анализ на относимите факти и обстоятелства, Комисията установи следното:

Съгласно чл. 105, ал. 1 от ЗЕ, с цел гарантиране сигурната работа на електроенергийната система, операторът на електропреносната мрежа сключва сделки за допълнителни услуги при условията и по реда на Правилата за управление на електроенергийната система и Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ) с доставчици от и/или извън страната. Операторът на електропреносната мрежа закупува разполагаемост за резерви за първично регулиране на честотата, автоматично вторично регулиране и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности въз основа на тръжна процедура – чл. 105, ал. 2 от ЗЕ. Посочените услуги представляват допълнителни услуги по смисъла на § 1, т. 14 от Допълнителните разпоредби (ДР) на ЗЕ, като според чл. 105, ал. 4 от ЗЕ активираната от тях нетна електрическа енергия се заплаща при условия, по ред и при цена, определени в ПТЕЕ.

Съгласно § 1, т. 2 от ДР на ЗЕ, „балансираща енергия“ е активната електрическа енергия, която операторът на електропреносната мрежа активира за компенсиране на разликата между регистрираните при него договорени и фактически реализираните графици за доставка, както и колебанията на товарите с недоговорен график на доставка. Нормите, уреждащи балансиращия пазар на електрическа енергия, се съдържат в ПТЕЕ и регламентират

условията за продажба и покупка на балансираща енергия с цел да се гарантира сигурност и устойчивост на националната електроенергийна система и сигурната паралелна работа на електроенергийна система на континентална Европа.

Според чл. 107 от ПТЕЕ правилата за балансиращия пазар регламентират условията за осигуряване на резерви за допълнителни услуги и за продажба и покупка на балансираща енергия с цел да се гарантира сигурност и устойчивост на националната електроенергийна система (ЕЕС) и сигурна паралелна работа на ЕЕС на континентална Европа. Производителите на електрическа енергия известяват графици в изпълнение на сключените договори в рамките на работния диапазон на своите агрегати и съгласно очакваното нетно производство за съответния период. Координаторите на балансиращи групи известяват графици за количествата електрическа енергия съгласно сключените договори и реализираните от тях сделки на борсовия пазар.

С оглед реализирането на електрическа енергия на балансиращия пазар, „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД) сключва договори за участие на балансиращия пазар с доставчик на балансиращи услуги, които имат за предмет предоставяне на балансираща енергия на независимия преносен оператор от активиран резерв от автоматично и ръчно вторично регулиране на честотата и обменните мощности, както и от резерв за заместване. – чл. 11, т. 7 и чл. 17, ал. 1 от ПТЕЕ.

Според чл. 99, ал. 1 и ал. 2 от ЗЕ за целите на балансиране на производството и потреблението на електрическа енергия операторът на електропреносната мрежа организира пазар на балансираща енергия в съответствие с ПТЕЕ и е страна по всички сделки с балансираща енергия, в т.ч. и с търговски участници, които притежават диспечерируеми производствени и/или потребяващи обекти и/или агрегирани съоръжения/обекти за покриване на небалансите в националната пазарна зона. Според правилата на Глава девета „Балансиращ пазар“ на ПТЕЕ сключената сделка на балансиращия пазар установява задълженията на съответния доставчик на балансиращия пазар да предоставя или да закупува енергия на/от електропреносния оператор според спецификата на предложението и разпореждането, издадено от диспечера на оператора на електроенергийния пазар, а в изпълнение на такива сделки ЕСО ЕАД купува/продава балансираща енергия въз основа на предложения за регулиране нагоре и предложения за регулиране надолу, предоставени от доставчиците на балансираща енергия, които е регистрирало по реда на ПТЕЕ.

С Решение № Ц-27 от 30.12.2022 г. КЕВР е определила, считано от 01.01.2023 г., пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, както следва: пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв./MWh, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ (ПДН) на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД и пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на 30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на ПДН на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД. Според Решение № Ц-27 от 30.12.2022 г. КЕВР, в частта по т. 3, посочените пределни цени не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

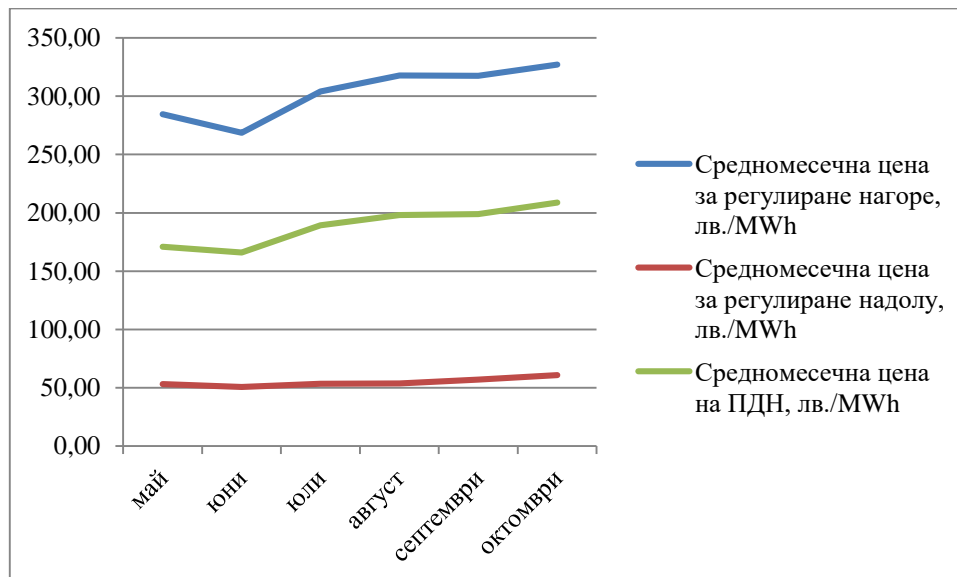
С Правила за изменение и допълнение на ПТЕЕ (обн., ДВ бр. 36 от 21.04.2023 г., в сила от 01.05.2023 г.) КЕВР е приела нова методика за определяне на цените на балансиращата енергия за недостиг/излишък. С методиката, която е приложение към чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ, се създава механизъм за изчисляване на разходите за балансиране на координаторите на

балансиращи групи във всеки период на сетълмент, статус на регулиране, позиция на небаланса (излишък/недостиг) и посоката на плащане между независимия преносен оператор и координаторите. С прилагането на новата методика се постига единна цена за недостиг и излишък в около 75% от интервалите на сетълмент.

Във връзка с горното е обосновано да се извърши анализ на постигнатите цени за регулиране нагоре и надолу само за месеците, през които е в сила новата методика. Резултатите са описани в таблицата по-долу:

	Средномесечна цена за регулиране нагоре лв./MWh	Средномесечна цена за регулиране надолу лв./MWh	Средномесечна цена на ПДН, лв./MWh
май	284,58	53,28	170,87
юни	268,79	50,81	165,97
юли	304,10	53,39	189,22
август	317,83	53,69	198,22
септември	317,52	57,02	198,82
октомври	327,13	60,88	208,87

Цените на доставчиците на балансираща енергия следват постигнатите цени на ПДН, като така се постига обвързаност на двата пазара и не се допускат арбитражи. Подобна мярка осигурява пропорционалност на разходите за балансиране на пазарните участници в зависимост от почасовите цени на пазара. Кривите на средномесечните цени за регулиране нагоре и регулиране надолу, както и средномесечните цени на ПДН, са изобразени на графиката по-долу:

Видно от графиката, обвързването на цените, предлагани от доставчиците на балансираща енергия в Р България, с цените на спот пазара възпрепятства реализирането на пазарни манипулации и арбитражи между отделните пазарни сегменти.

Също така следва да се има предвид, че през м. юни 2024 г. предстои въвеждане на нов механизъм в пазарен сегмент „в рамките на деня“, който ще създаде възможност да се провеждат търгове с продукти с 15-минутни интервали на доставка, както и на блокови

продукти. Механизмът ще позволява търговия чрез три последователни двустранни търга с образуване на единна цена. Този нов способ за търговия предоставя допълнителни възможности на търговските участници за намаляване на разходите им за небаланси.

В допълнение към горното следва да се има предвид, че резервът за автоматично вторично регулиране в ЕЕС на Р България се предоставя основно от топлоелектрически централи (ТЕЦ) – ТЕЦ „Ей и Ес Марица изток 1“, ТЕЦ „Марица изток 2“, ТЕЦ „КонтурГлобал Марица изток 3“ и ТЕЦ „Бобов дол“. В тази връзка цените, които се заплащат от ЕСО ЕАД на доставчиците на услугата за регулиране нагоре следва да покриват обективно разходите на производителите и да са на ниво, позволяващо ефективна конкуренция. Когато цените на пазар ден напред са по-ниски от 260 лв./MWh, съответно пределната цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре е в размер по-нисък от 360 лв./MWh, топлоелектрическите централи предоставят тази услуга на цени под себестойност и реализират загуби. С Регламент (ЕС) 2022/1854 относно спешна намеса за справяне с високите цени на енергията се обосновава ограничаването на пазарните приходи от източници за производство на електрическа енергия до 180 EUR/MWh. Тази стойност на електрическата енергия може да се приеме като достатъчна за покриване на разходите за производство на електрическа енергия от ТЕЦ при цени на въглеродните емисии в диапазона от 80 EUR/tCO₂ до около 92 EUR/tCO₂. **В тази връзка е обосновано пределната цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре да е в размер на „Цпдн + 100 лв., но не по-ниска от 360 лв./MWh“, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД.**

С писма с вх. № Е-13-41-46 от 04.05.2023 г. и вх. № Е-13-41-1 от 05.05.2023 г. ЕСО ЕАД е информирало Комисията за нестабилната работа на електроенергийната система (ЕЕС) през месеците март и април 2023 г. в резултат на нежелан обмен на електрическа енергия към свързаната мрежа на Континентална Европа в резултат на невъзможност за компенсирание на енергийния излишък в ЕЕС на Р България поради липсата на достатъчно мощности, които да са на разположение на електропреносния оператор за предоставяне на балансиращи услуги за регулиране надолу. Предоставило е информация за периодите в ЕЕС, определени в „състояние предупреждение/тревога (код жълто)“ и в „състояние извънредно положение (код червено)“ от началото на 2023 г. Обърнало е също така внимание, че в някои от тези периоди се наблюдават смущения в работата на синхронната зона на Континентална Европа на ENTSO-E, като честотата на свързаните електроенергийни системи надвишава договорените между операторите граници за поддържане на сигурна и стабилна работа съгласно Регламент (ЕС) 1485/2017 на Комисията от 2 август 2017 година за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия (Регламент (ЕС) 1485/2017) и споразумението SAFA (Synchronous Area Framework Agreement). Излишъкът на активна мощност и енергийният излишък са били частично компенсирани с цел овладяване на честотата в обединението посредством координационен център „Север“, чиято функция се изпълнява от Amprion, чрез активиране на разполагаеми резерви за регулиране „надолу“ в контролните зони на Италия, Германия и Швейцария. Въз основа на цитираните Регламент (ЕС) 1485/2017 и споразумението SAFA, към дружеството са предявени финансови претенции в значителен размер. Горните негативни тенденции са продължили и са се задълбочили и през месеците май и юни 2023 г. Според дружеството прогнозите са до края на годината да бъдат присъединени още значителен брой обекти за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници (ВИ) както към електропреносната мрежа, така и към електроразпределителните мрежи, което допълнително ще усложни поддържането на баланса в ЕЕС на Р България и увеличението на честотата извън границите на нормативно

определените параметри за сигурност в синхронната зона на Континентална Европа. Отбелязва, че последиците са с огромен негативен ефект за ЕЕС на Р България и по-специално за електропреносния оператор, който е не само финансов, но и репутационен, поради трайното нарушение на показателите за качеството на балансиране на българската контролна зона и като последиствие намаляване на системната сигурност в цялата синхронна зона на Континентална Европа.

Във връзка с гореизложеното и при отчитане на високия пазарен интерес към изграждане нови обекти за производство от ВИ, които обаче са с динамично променяща се генерация и създават трудности при овладяване на небалансите в ЕЕС, е обосновано да се осигури възможност на оператора на електропреносната мрежа чрез пазарни механизми да стимулира търговските участници да спазват по стриктно графика си за производство. За тази цел, при предоставяне на услугата за регулиране надолу механизмът следва да бъде променен по начин, стимулиращ повече търговски участници да участват и да се конкурират при предоставянето на тази услуга. Горното е възможно в случай, че ЕСО ЕАД прилага отрицателни цени за посочената услуга. Предвид липсата на достатъчно конкуренция сред доставчиците на балансиращи услуги и концентрацията на основните доставчици в едно търговско дружество – НЕК ЕАД, съществува реална опасност от изкривяване на цената за излишък дори и в периоди, при които не съществува опасност от нежелан обмен на електрическа енергия към свързаната мрежа на Континентална Европа, съответно опасност от изпадане на ЕЕС в „състояние предупреждение/тревога (код жълто)“ и в „състояние извънредно положение (код червено)“. Стандартното отклонение на енергийния излишък, което операторът е в състояние да компенсира с наличните мощности, предоставящи услугата регулиране надолу, към настоящия момент е в размер на около 200 MW, следователно ЕСО ЕАД следва да организира втори търг за обем над 200 MW, предлагащ допълнителни стимули за участниците, който да обезпечи сигурната работа на ЕЕС.

При първия търг за набавяне на резерв с обем до 200 MW следва да се прилага действащата към момента пределна цена, а именно: **в размер на „30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД“.**

При втория търг над 200 MW следва да се предостави по сериозен стимул на пазарните участници да участват в предоставяне на услугата за регулиране надолу, като пределната цена следва да бъде: **в размер на „Цпдн - 100 лв.“, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД.**

Към настоящия момент методиката по чл. 105, ал. 13 от ПТЕЕ изключва възможността за прилагане на отрицателни цени, поради което пределната цена в размер на „Цпдн - 100 лв.“, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „ден напред“ на БНЕБ ЕАД, следва да се прилага след влизане в сила на изменение на методиката.

Съгласно § 75, ал. 1 от Преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за енергията от възобновяеми източници (ДВ, бр. 86 от 2023 г., в сила от 13.10.2023 г.) разпоредбата на чл. 21, ал. 1, т. 8 от Закона за енергетиката в частта относно ежегодно определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия се прилага до датата, на която независимият преносен оператор се присъедини ефективно към всички европейски платформи за балансиране съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийното балансиране. Според ал. 2 на същата разпоредба, независимият преносен оператор обявява датата, от която условията на европейските платформи съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 към всички координатори на балансиращи групи са изпълнени, което налага

прилагането на пределни цени да бъде ограничено до тази дата.

Предвид гореизложеното и на основание чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 и чл. 14, ал. 1 от Закона за енергетиката, и чл. 43, ал. 6 от Правилника за дейността на Комисията за енергийно и водно регулиране и на нейната администрация, предлагаме КЕВР да обсъди и приеме следните решения:

- 1. Да приеме настоящия доклад;**
- 2. Да приеме проект на решение за определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия;**
- 3. Да насрочи обществено обсъждане на проекта решение за определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, като се осигури и възможност за дистанционно участие;**
- 4. Да определи дата, час и място за провеждане на обществено обсъждане на проекта решение за определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия, които да бъдат публикувани на интернет страницата на Комисията;**
- 5. Да публикува проекта решение за определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия на интернет страницата на Комисията за енергийно и водно регулиране;**
- 6. Да покани чрез съобщение на интернет страницата на Комисията за участие в общественото обсъждане на проекта на решение по т. 2 заинтересовани лица по смисъла на чл. 14, ал. 2 от Закона за енергетиката – държавни органи, браншови организации, енергийни предприятия, клиенти и организации на потребители, като се осигури и възможност за дистанционно участие;**
- 7. Да определи 14-дневен срок от датата на общественото обсъждане за предложения и становища по проекта на решение за определяне на пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.**